

Időközben kitűnt a néprajz iránti érdeklődése, fogékonysága is. Az 1970-es évek elején aktív gyűjtőmunkához látott. Felismerte, hogy a Drávaszög néprajzi vonatkozásban szinte fehér folt, ellentétben az Ormánsággal. Ez készítette őt arra, hogy megismerje és megismeresse e jelentős néprajzi tájat, a Külső-Drávaszöveget, amelynek Siklós a központja. A gyűjtés legfontosabb célja a néprajzi értékek közkinccsé tétele volt; hogy ebben a népcsoportban élők meglássák saját értékeiket egy kis múzeumban összegyűjtve, ezzel is segítve őket önbecsülésükben, a helyes önértékelésben. Ennek szolgálatában munkálkodott mindvégig fáradhatatlanul férjével és lányával együtt, aminek eredményeként jött létre a Nagytótfalui Tájház, ami kiállítások, falunapok, nemzeti ünnepek, kézművestáborok kedvelt színhelye lett. A 23 éven át tartott, általa szervezett kézműves nyári táborok során volt olyan év, hogy 75 fiatal is tanulta a szövést, nemezelést, fafaragást, és mindezek mellett naponta néprajzi előadásokat is hallhattak tőle.

Kutatásai során a Drávaszög néprajzát, főként szövekkultúráját próbálta megismerni, megismertetni, és erről egy országos díjjal elismert tanulmányt is megjelentetett. Társ-szerzőként *Baranya konyhája* címen megjelent könyvben a magyar konyha részt írta meg.

Munkásságát 2008-ban *A Magyar Kultúra Lovagja* címmel is elismerték. Hosszú időn keresztül aktív tagja, majd vezetőségi tagja volt a Baranya Honismereti Egyesületnek. Ezenkívül tagja volt még a Siklói Vár- és Múzeumbaráti Körnek, a Pulszky Társaságnak, a Magyar Néprajzi Társaságnak és a Magyarországi Tájházak Szövetségének. Egyházi vonalon pedig egyik motorja, mozdatója volt a siklói evangélikus gyülekezet életének. Egy időszakon keresztül tagja volt az Evangélikus Egyház Zsinatának. Ő mint evangélikus val-lású békítette össze a nagytótfalusi reformátusokat a katolikusokkal, és ezáltal vált lehető-vé, hogy a református templomban a katolikus vallásúak is megtarthassák szentmiséjüket.

Családi élete is példás volt. Áldás és ajándék, ahogy a gyászértésítésén is olvashattuk. Példát nyújtott mindazoknak, akik hosszabb-rövidebb ideig részesei lehettek életének.

Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Budai Györgyné

Aki mindig az igazságot kereste

Id. Gyüszí László (1929–2019)

Életének 90. esztendejében, 2019. december 19-én elhunyt Tatabánya és Komárom-Esz-tergom megye egyik jelentős helytörténésze, id. Gyüszí László. Úgy távozott el közülünk, ahogy egész életét élte, szinte észrevétlenül, csendben, ugyanakkor mégis jelentős nyomot hagyva maga után.

Közel ötvenesztendő ismeretség kötött össze bennünket, de csak itt és most, az életének főbb állomásait jelző tényeket összegyűjtve derült ki számomra is, hogy milyen, esemé-nyekben gazdag életút állt mögötte. Életem egy egészen korai szakaszában találkoztunk, ugyanis felesége és az én édesanyám egy munkahelyen dolgozott. Évtizedeken át egy kör-nyéken laktunk, garázsaink is egymás közelében voltak, sőt, közel harminc éven át a tőle „örökölt” íróasztalon készítettem el először iskolai feladataimat, majd pedig írtam meg első helytörténeti munkáimat. Az elmúlt években is számtalanszor találkoztunk, de számomra

mindvégig az a halk szavú, csillogó tekintetű és érdeklődő Gyüszí Laci bácsi maradt, akit gyermekként megismertem. Talán temetésén nem véletlenül mondta az őt búcsúztató lelkes, hogy kilenc évtizednyi életében mindvégig megmaradt és meg tudott maradni alázatosnak és szerénynek, hiszen ő valóban ilyen volt.

Id. Gyüszí László

Id. Gyüszí László 1929. november 25-én született a Komárom-Esztergom megyei Etén. A napszámosként dolgozó szülők, harmadik gyermekeként világra jött fiú életének első néhány esztendeje a létért folytatott állandó küzdelemről szólt. Amikor a rendkívül szerény körülmények között élő, gyenge fizikumú és emiatt gyakran betegeskedő gyermek egy alkalommal tüdőgyulladást kapott, akkor az őt kezelő orvos szinte már le is mondott róla. Élni akarásának köszönhetően betegségéből ugyan sikerült felépülnie, ám ezt követően újabb csapás érte: elvesztette szeretett édesanyját.

Az elemi iskola mind a hat osztályát kitűnő eredménnyel befejező fiú korán felismerte, hogy a tanulás biztosíthatná számára az egyetlen kitérés lehetőségét, ám továbbtanulásról akkoriban legfeljebb csak álmodozhatott, hiszen édesapja szavai egyértelművé tették, hogy neki is ősei útjára kell lépnie. A mezőgazdaságban részes aratóként munkát vállaló ifjú azonban csak a második világháború kitérését követő első néhány évben dolgozhatott tovább napszámosként, mivel ez után, a többi, vele egykorú falubeli leventével együtt németországi hadimunkára vitték, ahol nem sok

kal később hadifogságba is került. Amikor a háború befejezését követően egy jómódú passzai család felkínálta neki a továbbtanulás lehetőségét, ő inkább a hazatérés mellett döntött. Itthon újból az etei földeken dolgozott, majd amikor hírt vette annak, hogy Esztergomban a tehetséges fiatalok számára népi kollégium alakul, összecsomagolt és útnak indult, hogy régóta dédelgetett álmát valóra váltsa. Budapesten sikeres érettségi vizsgát tett, majd 1950-ben beiratkozott az ELTE magyar-történelem szakára, amelyet 1954-ben be is fejezett.

A felsőoktatásban eltöltött évek alatt meg kellett küzdenie azzal, hogy a jövőbeni életére hatással lévő személyek világnézete nem minden esetben állt összhangban az általa képviselt értékekkel. Amikor egy alkalommal az egyik szemináriumi vitán szembeszállt a Németh László egyik írását szélsőségesnek minősítő tanárával, akkor ezzel egyidejűleg az egyetemről való kizárás eshetőségét is elfogadta. Ezen ominózus eset után ugyan továbbra is az egyetemen maradhatott, de a vezetőség tagjai ezt követően már minden lépését figyelemmel kísérték. Pályakezdő diplomásként a tatai gimnáziumban szeretett volna elhelyezkedni, de mivel jelentkezését elutasították, ezért a *Komárom Megyei Dolgozók Lapjánál* elvállalta a kulturális rovat vezetését. Mindeközben az irodalom iránti szeretete is megmaradt, sorra írta és jelentette meg verseit egészen addig a pillanatig, amíg felettesei egy újabb válaszut elé nem állították. Miután az ifjú költő nem volt hajlandó az igazságot leplezni kívánó, ún. pártos verseket írni, ezért úgy döntött, hogy inkább felhagy munkái

publikálásával és ezt követően már csak íróasztala fiókja számára írta műveit, amelyek megjelentetésére még néhány évtizedet várnia kellett.

A kulturális témájú cikkek írójaként ismert és elismert újságíró ritkán tévedt a politika világába és a lap szerkesztői is kínosan ügyeltek arra, hogy lehetőség szerint ne adjanak megbízást e területhez kapcsolódó munkák készítésére. Ez a hallgatólagos megállapodás egészen az 1956-os forradalom kitöréséig fennmaradhatott, ám ezt követően sorra jelentek meg a szabadságharc eseményeiről szóló tudósításai és nem utolsósorban az igazságot elferdítő híreket cáfoló cikkei. A felkelőkhöz csatlakozó fiatalember szemtanúja volt valamennyi helyi történésnek, és tárgyilagos híradásaival folyamatosan tájékoztatta a lap olvasóit. 1956. november 4-e után, ameddig csak lehetett, kiállt a forradalom vívmányai mellett, majd amikor ezt már nem tehetette, *Figyelő* néven önálló újságot indított. A szabadságharc leverését követően hosszú hallgatásra, és egyben távozásra kényszerítették.

1957 és 1960 között az egyik oroszlányi általános iskolában vállalt munkát, majd pedig három esztendő telt el a Tatabányához közeli Vértesszőlős kisiskolásai között. A szilencium leteltét követően, 1963-ban felvételt nyert az akkor induló tatabányai Közgazdasági Szakközépiskola tanári karába, amelynek egészen 1989-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig tagja maradt. 1988-ban megírta a fennállása 25. évfordulóját ünneplő intézmény történetét és javaslata alapján az iskola ebben az esztendőben felvette az egykori pénzügyminiszter, Kossuth Lajos nevét.

Az 1960-as évek második felében kezdett hozzá a szűkebb és tágabb pátriájára vonatkozó helytörténeti források feltáráshoz, majd pedig ezek feldolgozásához. Ettől a pillanattól kezdődően élete szerves részévé vált – a tanítás mellett – a rendszeres tudományos kutatómunka folytatása, és sorra jelentek meg írásai az *Agrártörténeti Szemle*, az *Irodalomtörténeti Közlemények*, a *Valóság*, a *Múzeumbarát*, a *Honismeret*, a *Limes*, a *Hitel*, valamint az *Új Forrás* hasábjain. Jó pedagógusként fontosnak tartotta, hogy tudását megossza a helytörténet iránt érdeklődő helyi lakosokkal is. Ennek jegyében születtek meg rövidebb lélegzetű írásai a megyei és a városi lapokban (*24 Óra*, *Itthon*, *Városunk Tatabánya*, *A Mi Tatabányánk*), amelyekben mindig felhívta az olvasók figyelmét arra is, hogy Tatabánya története nem a szénbányászat megindulásával kezdődött, hanem e téren fontos megismerkedni a várost alkotó három község, Alsógalla, Bánhida és Felsőgalla évszázados múltjával is.

Publikációs listájában több mint száz tétel szerepel, amelyeket áttekintve némi képet alkothatunk arról is, hogy szerzőként mely kérdések foglalkoztatták a leginkább. Írásaiban rendre visszaköszönnek a megye kistélepüléseit (Csép, Császár, Ete, Kömlőd) bemutató munkák, s nem nehéz észrevennünk, hogy ezekben mindig feltűnnek a mezőgazdasághoz kapcsolódó témakörök (pl. a jobbágyok helyzete, a jobbágyfelszabadítás, tagosítás stb.), amelyek mögött felsejlik személyes érintettsége és tükröződnek tapasztalatai is. Iskola-, művelődés- és egyháztörténeti tanulmányai pedig azt mutatják, hogy igazán soha nem tudott, de nem is akart az oktatás világától és református hitétől eltávolodni, még akkor sem, ha erre külső tényezők rákényszerítették. Helytörténészként számára az igazi áttörést a rendszerváltozás jelentette, amikor immáron nyugdíjasként szabadon írhatott olyan kérdésekről is, amelyekre korábban nem volt lehetősége. Ő volt az, aki személyes élményeire és levéltári dokumentumokra alapozva elsőként foglalta össze az 1956-os forradalom helyi eseményeit. A három kiadást is megért munkájában nemcsak a forradalom napjaiban készített jegyzetei, hanem a fiókban lapuló versei is megjelenhettek, és elsőként állított emléket a tatabányai áldozatoknak is.

Állandó szerzője volt a József Attila Megyei (és Városi) Könyvtár évkönyveinek és több önálló kötete is megjelent Oroszlány és Tatabánya történetéről. A megyeszékhelyre vo-

natkozó levéltári források felhasználásával kétkötetes olvasókönyvet szerkesztett, amelyet jó szívvel ajánlott a helytörténeti kérdések iránt érdeklődő pedagógusok számára, mert fontosnak tartotta, hogy a jövő generációja is megismerkedjen lakóhelye múltjával. Legutolsó könyve 2017-ben jelent meg *Tatabányai krónika* címmel, amelyben a korábbi években publikált rövidebb írásait tette közzé.

Pedagógusi és helytörténeti munkásságát több alkalommal és több fórumon is elismerték. 1976-ban a NÉKOSZ Emlékplakett, majd a Kiváló Munkáért kitüntetés (1979), a Kiváló Pedagógus kitüntető cím (1988), a Pedagógiai Szolgálatért Érdemérem (1990), az Ezüst Turul Díj (1998), a Honismereti Munkáért Emlékérem (1999), a Komárom-Esztergom Megyéért Díj (2002), a Tatabánya Megyei Jogú Város Díszpolgára cím (2008) birtokosa, valamint Komárom-Esztergom Megye Prima Díjasa (2008) is volt.

A megyei honismereti egyesület egykori (1990–1995) elnökétől hozzátartozói, barátai, ismerősei, a város vezetői és volt tanítványai 2020. január 7-én búcsúztak el a tatabányai Újtelepi temetőben. Földi maradványainak elhelyezését a *Gaudeamus igitur...* kezdetű ének kísérte, jelezve azt, hogy nemcsak egy kiváló helytörténész, hanem egy remek pedagógus is eltávozott közülünk.

Simonik Péter

HÍREK

XIX. századi felvétel Zalaegerszeg piacteréről. Az eddigi legkorábbi, Zalaegerszeg XIX. századi piacteréről készült dagerrotípiát találta meg a Francia Fotográfiai Társaság gyűjteményében a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárának főmuzeológusa. A lemezén található ötvösjegy alapján legkorábban 1845-ben készülhetett – közölte Fisli Éva, aki tavaly ősszel Párizsban folytatta a Történeti Fényképtár évek óta tartó fotóhungarika-kutatását. Az eredeti, jó állapotban lévő – 8,1x10,7 centiméter – dagerrotípiás sarkában látható feliraton nagyítás után az „Anisits Pál vegyeskereskedése” cím vált olvashatóvá. Anisits Pál az anyakönyvi adatok alapján 1843 és 1856 között tevékenykedett kalmárként Zalaegerszegen. A korabeli zalaegerszegi térkép szerint a dagerrotípiát az ismeretlen fotográfus egy napos őszi vagy kora tavaszi piacnapon készítette az egykori Arany Bárány fogadó ablakából. (MTI)

Mátraverebély–Szentkút – nemzeti emlékhely. A Nógrád megyei zarándokhely, Mátraverebély–Szentkút is bekerült Magyarország nemzeti emlékhelyeinek előkelő csoportjába, többek között az egri vár, a Pannonhalmi Bencés Főapátság, a nagycenki Széchenyi-kastély és a Debreceni Református Nagytemplom mellé. A népszerű búcsújáráhely, ahol évente kétszázezer látogató is megfordul, az elmúlt hónapok alatt is fejlődött: félig elkészült a Csend Háza, mely egy télen is fűtött, elcsendesedésre alkalmas helyként működik majd ez év végétől. Szintén épül a szállások előtti fedett foglalkoztató, mely esős időben is helyet adhat csoportfoglalkozásoknak; a nagy parkolót lezáró kerítés, valamint a templom új, festett ablakainak egy része is elkészült. (Magyar Nemzet, 2020. jún. 6.)